

GOSPODARSKA PREOBRAZBA DRAVSKEGA POLJA V LUČI GLOBALIZACIJE: INDUSTRIJSKI VZPON, ZATON IN SODOBNI IZZIVI

PETER KUMER,¹ ŠPELA FLEGAR²

¹ Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija
peter.kumer@um.si

² Regionalna razvojna agencija za Podravje - Maribor, Maribor, Slovenija
spela.flegar@gmail.com

Poglavje predstavlja analizo gospodarske preobrazbe Dravskega polja v kontekstu globalizacije. Preučuje gospodarski razvoj regije, pri čemer sledi poti od njenih industrijskih začetkov v času Avstro-Ogrske monarhije, skozi različna zgodovinska obdobja, vključno z obema svetovnima vojnama, razpadom Jugoslavije in prehodom na tržno gospodarstvo. Poudarjen je pomemben vpliv teh dogodkov na industrijski razvoj in gospodarsko stanje v regiji. Pozornost je namenjena spreminjajočim se demografskim vzorcem, trendom zaposlovanja in socio-ekonomskim posledicam stečajev podjetij za lokalno delovno silo. Poglavje izpostavlja izzive obdobja postsocializma, zaznamovanega z zmanjšano industrijsko proizvodnjo, naraščajočo brezposelnostjo in finančnimi obremenitvami občin, ter poskuša predstaviti, kako se je Dravsko polje prilagodilo globalnim gospodarskim premikom, in raziskati strategije za njegov nadaljnji gospodarski razvoj in preobrazbo.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ff.11.2023.4](https://doi.org/10.18690/um.ff.11.2023.4)

ISBN
978-961-286-806-2

Ključne besede:

Dravsko polje,
postsocialistično obdobje,
industrijski razvoj,
prehod na tržno
gospodarstvo,
gospodarski razvoj

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ff.11.2023.4](https://doi.org/10.18690/um.ff.11.2023.4)

ISBN
978-961-286-806-2

ECONOMIC TRANSFORMATION OF THE DRAVSKO POLJE REGION IN THE FOCUS OF GLOBALIZATION: INDUSTRIAL RISE, DECLINE AND CONTEMPORARY CHALLENGES

PETER KUMER,¹ ŠPELA FLEGAR²

¹ University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia
peter.kumer@um.si

² Regional Development Agency for Podravje - Maribor, Maribor, Slovenia
spela.flegar@gmail.com

Keywords:

Dravsko polje,
post-socialist period,
industrial development,
market economy transition,
economic development

The chapter presents an analysis of the economic transformation of the Dravsko polje region in the context of globalization. It examines the economic development of the region, tracing its path from its industrial beginnings under the Austro-Hungarian monarchy, through various historical periods, including the two world wars, the breakup of Yugoslavia and the transition to a market economy. The significant impact of these events on industrial development and the economic situation in the region is highlighted. Attention is given to changing demographic patterns, employment trends, and the socio-economic consequences of corporate bankruptcies for the local workforce. The chapter highlights the challenges of the post-socialist era, marked by reduced industrial production, growing unemployment and financial burdens on municipalities, and tries to present how Dravsko polje adapted to global economic shifts and explore strategies for its further economic development and transformation.

University of Maribor Press

Uvod

V obdobju neoliberalne globalizacije se mesta in regije po vsem svetu soočajo z različnimi izzivi in priložnostmi. Poglavlje se posveča gospodarstvu Podravske statistične regije in daje posebno pozornost Mariboru, Ptujju in Kidričevem, ki so glavna zaposlitvena središča v regiji. Obravnava gospodarsko preobrazbo skozi čas, od industrijskega vzpona do padca, in sodobne izzive, ki jih prinaša globalizacija. Cilj je razumeti, kako se ta regija prilagaja in bori z gospodarskimi realnostmi, ter opredeliti pristope, ki bi lahko pomagali pri njeni nadaljnji gospodarski preobrazbi.

Podravska statistična regija velja za najmanj specializirano v Sloveniji. Največ ljudi je zaposlenih v predelovalnih dejavnostih, sledijo pa storitvene dejavnosti. Največ prihodkov ustvarjajo kovinsko predelovalna, kemična in prehrabna industrija. Večino izvoza predstavljajo polizdelki kovinsko predelovalne industrije. Regija je v Sloveniji na drugem mestu po številu gospodarskih družb v kmetijskih dejavnostih. Največji izvozniki in hkrati tudi največji investitorji v regiji so podjetja, ki so jih prevzeli tujci. Največ (30 %) izvoza je usmerjenega v Nemčijo, sledijo Avstrija, Italija, Češka in Francija. Regija je bila glede na indeks delovne migracije uvrščena med zmerno delovne regije, kar pomeni, da se je več ljudi vozilo na delo v to regijo, kot iz te regije v druge regije. Podravska regija je imela drugi najnižji selitveni prirast s tujino. Regija je imela nizek delež prebivalcev brez izobrazbe oziroma z nepopolno osnovnošolsko izobrazbo, vendar poleg Pomurske regije najmanj diplomantov visokošolskega dodiplomskega izobraževanja (Lapuh 2017).

Občina Maribor je upravno, gospodarsko ter kulturno središče Podravja. Leta 2023 je v njej živel 113.000 prebivalcev, katerih povprečna starost je znašala 45,2 let in je bila nad državnim povprečjem (44,0 let). Gostota naseljenosti občine je znašala 765 prebivalcev na km², kar je krepko nad slovenskim povprečjem (104 prebivalci na km²). V letu 2022 je znašala stopnja delovne aktivnosti 60,8 % (v Sloveniji 68,6 %), povprečna mesečna plača na zaposlenega pa 1.226 € neto (v Sloveniji 1.318 €). Podatki o prihodku podjetij (v 1.000 €) se nanašajo na leto 2021 in so znašali 7.085.654 € (SURS 2023).

Občina Ptuj je središče Spodnjega Podravja. V njej se nahaja najstarejše mesto v Sloveniji. V občini je v letu 2023 živel 23.525 prebivalcev, pri čemer je bila gostota naseljenosti 353 prebivalcev na km². V primerjavi z občino Maribor je imel Ptuj v

letu 2022 višjo stopnjo delovne aktivnosti (69,4 %) in manjšo povprečno neto plačo na zaposlenega (1.135 €). Občina Ptuj je imela 5,5-krat nižji prihodek podjetij v 1.000 € od Maribora in je v letu 2021 znašal 1.269.962 € (SURS 2023).

Občina Kidričevo se nahaja v osrednjem delu Dravskega polja in naselje Kidričevo je edino naselje z mestnimi potezami v osrednjem delu regije. V letu 2023 je v občini živelo 6.586 prebivalcev, gostota naseljenosti pa je znašala 92 prebivalcev na km². Povprečna starost prebivalstva je znašala 44,3 let. Stopnja delovne aktivnosti je bila v letu 2022 še višja kot v občini Ptuj, in sicer 70,5 %, povprečna neto plača na zaposlenega (1.208 €) pa je bila vmes med občino Maribor in Ptuj. Prihodek podjetij v 1.000 € je v letu 2021 znašal 610.023 € (SURS 2023).

Podatki in metodologija dela

Večinoma (razen kjer je zapisano drugače) se podatki in analize navezujejo na Podravske statistične regije. In sicer zato, ker se statistični podatki obdelujejo na ravni statističnih regij. Obseg Podravske statistične regije je širši od obsega Dravskega polja kot ga obravnavamo v tej monografiji. Maribor in Ptuj predstavljata največji gospodarski središči, v katerih je, poleg Kidričevega, zaposlen velik del prebivalstva Dravskega polja.

Raziskava temelji na kvalitativnem in kvantitativnem raziskovanju. Kvalitativni pristop je obsegal pregled obstoječih virov in literature s področja razvoja gospodarstva na Dravskem polju. Opisali smo pojme in procese. Podrobno smo tudi analizirali dosedanje raziskave in prispevke. Kvantitativni pristop je obsegal pregled in analizo različnih podatkov v izbranih letih. Sekundarne podatke smo pridobili na pristojnih institucijah: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES), Okrožno sodišče v Mariboru, Okrožno sodišče na Ptuj, Statistični urad Republike Slovenije (SURS).

Podatke, ki so nam pomagali razjasniti socio-ekonomske posledice stečajev podjetij, smo pridobili s pomočjo strukturiranih intervjujev. Zanimal nas je vpliv stečajnih postopkov na delavce in njihov socialni položaj. Strukturirani intervjuji so bili izvedeni med 30. junijem in 31. julijem 2023 preko spleta. Sodelovalo je 12 anonimnih udeležencev iz obravnavane regije, večinoma iz Maribora.

Razvoj industrije v Mariboru

Na industrijski razvoj Maribora je do prve svetovne vojne odločilno vplivala državna politika Avstrijskega cesarstva. Že v prvi polovici 18. stoletja so se v Mariboru pojavili prvi manufakturni obrati, in sicer zaradi lege na stičišču pomembnih prometnih poti med Tirolsko, Notranjo Avstrijo in Vojno krajino. Konec tega stoletja je nastala oblačilnica vojske Avstrijskega cesarstva, ki je veljala za prvo veliko mariborsko manufakturno. V prvi polovici 19. stoletja je sicer Maribor veljal za pretežno agrarno naselje in obrtno-trgovsko središče (Slavec 1991), vendar so takrat odprli tudi nekatere manjše manufakturne obrate: tovarno svinčenega glajaja, vinskega kamna, pepelike in kavnih surogatov ter dve tovarni rozolja. Večina manufakturnih obratov je bila razmeščena v mestnem jedru in njegovem zahodnem predmestju. Tovarne so lahko svoje izdelke izvažale po Dravi (Leskovec 1991; Slavec 1991). Prva faza industrializacije v Mariboru (takrat znan tudi pod imenom Marburg an der Drau) se je začela v sredini 19. stoletja v času Avstrijskega cesarstva. Pomemben mejnik je predstavljala odprava fevdalizma (leta 1848), čemur je sledila cehovska prisila in državno vmešavanje v gospodarstvo.

Velik razmah je predstavljala izgradnja Južne železnice (1846–1849), proge do Madžarske (1860) in koroške proge (1864). Leta 1863 je bilo v Mariboru ustanovljeno prvo večje kovinsko predelovalno podjetje Delavnice Južne železnice (do konca 2. svetovne vojne največje industrijsko podjetje v Mariboru), ki je nastalo na tej lokaciji zaradi osrednje lege v sistemu Južne železnice. Tovarna se je že nahajala izven mestnega jedra. Zaposlovali so kvalificirano delovno silo s severa, ki je kasneje predstavljala strokovno osnovo za nadaljnji razvoj kovinske industrije v mestu. Poleg tega je izgradnja železnice privedla do povečanja prebivalstva, saj so se ljudje preselili v Maribor, da bi našli delo v železniški industriji ali v drugih sektorjih, ki so se razvili kot posledica boljše infrastrukture.

V mestu so se razvile še živilska, usnjarska in čevljarska industrija. Razvoj mlinске industrije, industrije rozolja in pivovarstva je omogočilo kmetijsko zaledje mesta in ugodne možnosti za izvoz. Usnjarska in čevljarska industrija sta se razvili na temeljih večstoletne usnjarske tradicije, ki je v zadostnih količinah vode iz reke Drave in ob surovinah iz agrarnega zaledja našla ugodne možnosti za svoj razvoj (Leskovec 1991; Slavec 1991). Vse to je prispevalo k temu, da je Maribor postal eno od najpomembnejših gospodarskih središč v tem delu Avstro-Ogrske.

Zlom borze na Dunaju leta 1873 je vplival na nekoliko počasnejši razvoj industrije v Mariboru. Nastali so še obrati lesnopredelovalne industrije zaradi bogate zaloge lesa v zaledju, opekarne (Melje in okolica mesta), gradbena podjetja pa zaradi potreb po gradbenem materialu. Med pomembnejšimi industrijami velja omeniti tovarno mil in maščob, tovarno umetnih brusov, železovlvaro, pivovarno, tovarno testenin.

Maribor je zaradi dobre prometne lege hitro dosegla elektrifikacija. Na območju današnje Slovenije je prvič zasvetila električna luč prav v Mariboru, in sicer leta 1883, le štiri leta po Edisonovi iznajdbi žarnice z žarilno nitko. Električno razsvetlavo je vpeljal mariborski podjetnik Karl Scherbaum. Kot eden izmed vodilnih osebnosti mariborskega gospodarstva v 19. stoletju je z uporabo električne energije začel drugo fazo industrializacije v Mariboru.

Usnjarska, pivovarska, lesna, živilska in mlinska industrija so se po 1. svetovni vojni zaradi močne domače in tuje konkurence preusmerile v kovinsko in tekstilno industrijo. Ta je v Mariboru zaposlovala kar tretjino vseh tekstilnih delavcev na slovenskem ozemlju. Nastale so prve industrijske cone: Melje, Studenci in Tezno (Lorber 2017). Tekstilna in kovinska industrija sta se uspešno razvijali tudi zaradi ugodne prometne lege ob Južni železnici, zadostne količine električne energije iz elektrarne Fala, ki je začela obratovati leta 1918, in politike, ki je uspešno privabljala tuje investitorje. V tem obdobju je imela električna energija podoben pomen kot železnica v prvi fazi industrializacije.

Prva leta po prvi svetovni vojni je zaznamovala nestabilnost denarne valute, kar je povzročilo propad številnih podjetij. Težave so se pojavile tudi zaradi novih državnih meja. Mariborska agrarna okolica je naenkrat ostala brez dotedanjega avstrijskega tržišča za svoje kmetijske pridelke. Trgovanje v okviru nove države ni bilo mogoče zaradi močne konkurence vzhodnih in južnih kmetijskih območij. Trgovina se je postopoma omejevala na mesto in okolico, tudi zaradi visokih prevoznih tarif.

Med drugo svetovno vojno so mariborsko industrijo vključili v nemško vojno proizvodnjo. Leta 1941 so Nemci v tezenskem gozdu zgradili tovarno letalskih delov (kasnejši TAM). Nastalo je tudi novo kovinarsko podjetje Remont (kasneje Strojna), znatno pa je razširila svoje kapacitete tudi Metalna. Med vojno so Nemci začeli graditi tudi hidroelektrarno Mariborski otok. Maribor je bil kot prometno in gospodarsko središče tarča številnih bombnih napadov, ki so bili v glavnem

usmerjeni na železniški most ter industrijske objekte v Melju, na Studencih in Teznu. Maribor je bil najbolj porušeno slovensko mesto in tudi industrija je utrpela ogromno škodo.

Po drugi svetovni vojni se je začelo novo obdobje gospodarskega razvoja. Kljub tehnološki zastarelosti industrije je Maribor v povojno obdobje vstopil kot eno izmed najpomembnejših industrijskih središč v Jugoslaviji. Prva leta so bila zaznamovana z obnovo, nacionalizacijo in prvo petletko. Do leta 1947 so dosegli skoraj predvojne ravni proizvodnje. Leta 1946 se je začela nacionalizacija industrijskih objektov in proizvodnih virov, kar je privedlo do združevanja velikega števila industrijskih obratov iste industrije v nove, večje družbe. V obdobju samoupravnega gospodarstva od leta 1951 do leta 1971 je bil gospodarski razvoj Maribora pod močnim vplivom državne politike. S postopnim povečevanjem pristojnosti podjetij pri upravljanju svojih zadev je nastal tržni sistem samoupravnega socializma, ki je bistveno izboljšal gospodarske rezultate.

Leta 1989 se je zgodila nova gospodarska prelomnica: prehod na tržno gospodarstvo. Leta 1990 je zakon o podjetjih ukinil TOZD (Temeljne organizacije združenega dela), kar je privedlo do pomembnih organizacijskih sprememb. Kriza v mariborski industriji je postala v celoti očitna po tem letu, saj so številna podjetja bankrotirala. Krizo v mariborski industriji je še dodatno poslabšala gospodarska blokada Srbije (1990), vojna v Perzijskem zalivu in vojna za osamosvojitve (1991) ter sledeče vojne v jugoslovanskem prostoru. Od leta 1987 do leta 1991 se je število zaposlenih v mariborskih podjetjih zmanjšalo za približno 7.700, v letu 1991 je bilo v industriji zaposlenih še 29.000 ljudi (Slavec 1991; Oset, Slana in Lazarevič 2010).

Razvoj industrije na Ptuju

Podatki o razvoju industrije na Ptuju so veliko bolj skopi. Na Ptuju je bilo ob koncu 19. stoletja kar 70 različnih obrti. Mesto je veljalo za relativno pomembno industrijsko središče, zlasti zaradi tekstilne industrije. Na območju okrajnega glavarstva ni bilo večjih gospodarskih središč, ki bi pritegnila večje število prebivalcev. Ptuj je pomenil za tukajšnje prebivalstvo pomembno tržišče kmetijskih pridelkov Dravskega in Ptujkega polja, zlasti haloškega ter slovenskogoriškega vina. Največ ljudi je v ptujskem okraju živelo od kmetijstva, veliko pa se jih je zatekalo

tudi na Ptuj, kjer je bilo še največ industrije, toda možnosti zaposlitve so bile skromne (Vrišer 1976; Krajnc 2011).

Gospodarska in družbena zaostalost ptujskega območja se je v obdobju med prvo in drugo svetovno vojno kazala v viničarstvu, razdrobljenosti zemljiške posesti, nizki kmetijski produktivnosti in skromno razviti industriji. Ptuj je bil v času Jugoslavije dom številnim industrijskim podjetjem, vključno s podjetji, ki se ukvarjajo s proizvodnjo hrane, pijače in farmacevtskih izdelkov (Krajnc 2011).

Pomembno vlogo v industriji Ptuja je imelo usnjarstvo. Usnjarji so od 13. stoletja imeli svojo četrt ob reki Dravi. V drugi polovici 19. stoletja so se cehi razpustili na podlagi obrtnega zakona. Obrtniki različnih obrti so se vključili v novo ustanovljena obrtna združenja. V tem obdobju je bila usnjarska industrija ena redkih industrijskih panog v mestu. Pomembno prelomnico je predstavljala ustanovitev usnjarne Pirich na Ptujju leta 1860. Med obema svetovnima vojnama je delovala ptujska usnjarska delniška družba, poznana pod imenom PETOVIA. Izdelovala je predvsem čevlje. Večstoletna tradicija usnjarstva se je na Ptujju končala leta 1947 z izbrisom naslednice delniške družbe PETOVIA, tovarne »Paul Pirich Tovarna usnja – Lederfabrik« iz sodnega registra (Kolar 2017).

V zadnjih nekaj letih se je na novo, ter na pogorišču nekdanjih podjetij, razvilo ter oblikovalo veliko majhnih in srednje velikih podjetij, ki z novo ustvarjenimi delovnimi mesti krepijo razvoj občine Ptuj (Gačnik idr. 2021).

Razvoj industrije na Kidričevem

Tretje pomembnejše industrijsko območje na obravnavanem območju je Kidričevo. Po nastanku je to novo naselje, sorodno Velenju. Gre za obliko urbanega razvoja, ki je potekala vzporedno z razvojem industrije. Do prve svetovne vojne se je naselje imenovalo Sterntal, med vojno pa se je uveljavilo ime Strnišče. Takrat je Avstro-Ogrska tu zgradila taborišče za vojne ujetnike in vojaške bolnišnice (Skalicky in Sitar 2016). Šele od leta 1953 je naselje znano kot Kidričevo.

Razvoj mesta je tesno povezano s Tovarno glinice in aluminija (današnji Talum), ki je bila zgrajena v 50. letih 20. stoletja. Tovarna je v 80. letih 20. stoletja veljala za eno izmed pomembnejših podjetij v panogi industrije (Lorenčič 2018). Težka industrija

je botrovala gradnji industrijskega naselja, ki je bilo zasnovano po principih vrtnega mesta. Blokovsko naselje je bilo namenjeno približno 2000 prebivalcem, od katerih je bila večina zaposlena v tovarni (Skalicky in Sitar, 2016). Ostale dejavnosti so se razvijale kot podpora osrednji tovarni oziroma potrebi bivalnega naselja: čevljarska, krojaška, ključavničarska, kleparska delavnica, kino, klavnica, brivsko-česalni salon, pekarnice, trgovine (Zupanič, 2010).

V času tranzicije je podjetje Talum krizo uspešno prebrodilo, saj se je lastniško preoblikovalo. Danes Kidričevo poleg občine Ptuj in Ormož velja za eno izmed treh zaposlitvenih središč s približno 4000 delovnimi mesti v spodnjem Podravju (leta 2011 so na območju spodnjega dela Podravske regije omenjene občine omogočale več kot 20.000 zaposlitvenih možnosti in nad 75 % delovnih mest območja). Kidričevo velja za pomembno zaposlitveno središče za ljudi iz Ptuja, južnega dela Dravskega polja in Haloz (Lorenčič 2018).

Gospodarska kriza ob razpadu Jugoslavije

Gospodarska kriza, ki je nastopila po osamosvojitvi Slovenije, je najbolj vplivala na območja in regije, katerih razvoj je bil odvisen od industrije. Razlog za nastalo krizo je tičal v izgubi vzhodnega in jugoslovanskega trga in nepravočasnem prestrukturiranju v tržno gospodarstvo, čemur socialistični sistem v 80. letih 20. stoletja ni bil naklonjen (Lorber 1999). Nepripravljenost na spremembe, tako družbene kot gospodarske, je vplivala na padec industrijske proizvodnje na Dravskem polju in predvsem v njegovem središču – Mariboru. Mesto je bilo v preteklosti eno najmočnejših industrijskih središč, ne le v Slovenji, temveč v celotni Jugoslaviji (Lorber 1999).

Lorberjeva je v Mariboru določila tri faze strukturnih sprememb. Kriza v podjetjih, ki so proizvajala gospodarska vozila, se je začela v obdobju med 1988 in 1995 (prva faza), v podjetjih proizvodnje investicijske opreme med letoma 1992 in 1996 (druga faza) in v podjetjih tekstilne dejavnosti od leta 1995 do leta 2005 (tretja faza) (Lorber 2006a). Že leta 1988 je jugoslovanska vojska prenehala s kupovanjem vozil, ustvarjenih v mariborskih podjetjih, osamosvojitve pa je prispevala k izgubi civilnega tržišča v Jugoslaviji (Lorber 1999). Lorberjeva ocenjuje, da je mariborska občina znotraj slovenskega gospodarstva leta 1986 ustvarila 11 odstotkov vseh prihodkov, leta 2004 pa le še 5 (Lorber 2006a).

Prikaz razvoja gospodarstva po izbranih kazalnikih

V naslednjem poglavju je prikazan razvoj gospodarstva Podravske statistične regije na podlagi izbranih kazalnikov, in sicer: bruto domači proizvod, število podjetij, porazdelitev zaposlenih po dejavnostih, delovno migriranje zaposlenih, brezposelnost in stečajni postopki. Osredotočili smo se na dve večji mesti v regiji, Maribor in Ptuj, in prikazali podatke za izbrani občini, v kolikor to ni bilo mogoče pa za celotno regijo.

Bruto domači proizvod

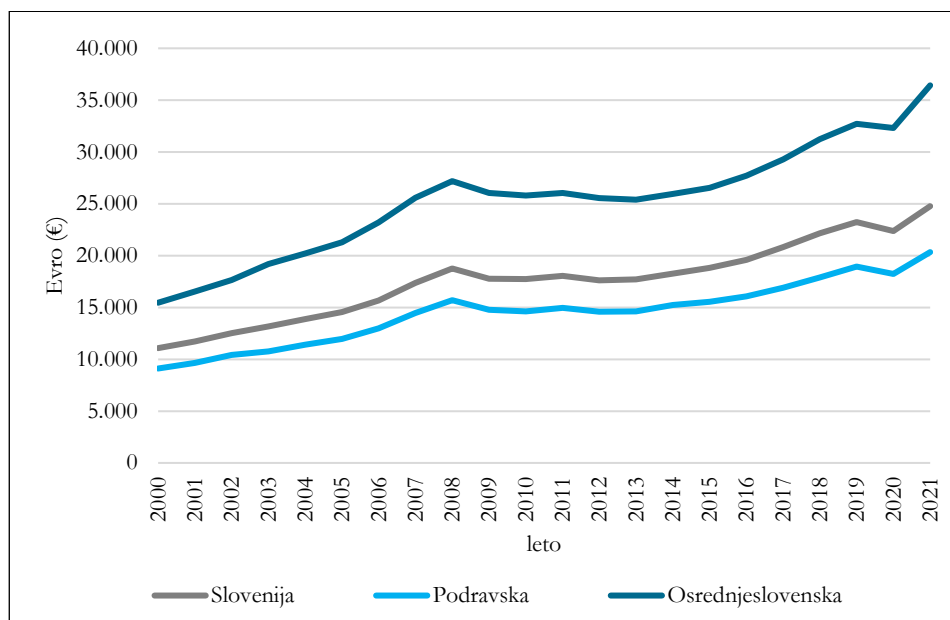
Gospodarsko razvitost posamezne države prikazujemo z bruto domačim proizvodom (BDP), ki predstavlja vrednost proizvedenega blaga in storitev, v katerega ni všteta vrednost blaga ali storitev, uporabljenih za ustvarjanje le-teh (Kazalniki SDG – Cilj 10: Zmanjšati neenakost znotraj držav in med njimi, 2023).

Leta 1990 je bil družbeni proizvod na prebivalca v mestu Maribor (brez bližnjih mestnih naselij) znašal približno dvakrat manj kot v mestu Ptuj (brez bližnjih mestnih naselij). Pri tem je delež v mestu ustvarjenega družbenega proizvoda v celotni občini znašal dobrih 90 %, na Ptujju pa je delež v mestu ustvarjenega družbenega proizvoda bil znatno nižji (slabih 60 %). Mesti sta se razlikovali tudi glede na generiran družbeni proizvod po dejavnostih, saj je šlo v Mariboru za terciarne dejavnosti, na Ptujju pa za primarne dejavnosti (Vrišer 1997).

Podravska regija je bila leta 1996 s 13,2 % BDP na drugem mestu med statističnimi regijami, toda komaj na 11. mestu po BDP na prebivalca. Največji delež BDP po sektorjih je pripadal storitvam (59,4 %), sledijo industrija (29,0 %), gradbeništvo (6,2 %) in kmetijstvo (5,4 %) (Pečar 2000).

Lorberjeva ugotavlja, da se je v obdobju med letoma 1986 in 2004 delež mariborskega gospodarstva napram slovenskemu znižal z 11 % na 5 %, pri čemer se je zgodil največji padec od konca 80. let do osamosvojitve leta 1991. V novem tisočletju se je stanje nekoliko izboljšalo, vendar kljub vsemu premalo za izboljšanje socialnoekonomskih razmer (Lorber 2006b).

Bruto domači proizvod na prebivalca je v Podravski statistični regiji v letu 2000 znašal 9.109 € (slika 1), medtem ko je slovensko povprečje znašalo 11.076 €. Postopno naraščanje BDP-ja se je v vseh regijah nekoliko zaustavilo v času gospodarske krize leta 2009 in v času pandemije covid-19 leta 2020, vendar se je v obeh primerih vrednost povrnila na enako oziroma višjo raven v letu ali dveh. Vrednosti Osrednjeslovenske regije se gibajo krepko nad povprečjem, hkrati pa je govora o regiji, ki je leta 2000 in 2021 beležila najvišjo vrednost BDP-ja, pri čemer je bila Podravska regija leta 2000 na 9. mestu izmed dvanajstih regij, enaindvajset let pozneje pa na 8. mestu. Nižji BDP so imele leta 2000 Pomurska, Zasavska in Primorsko-Notranjska statistična regija, leta 2021 pa je Podravska regija poleg omenjenih prehitela še Koroško regijo.

Slika 1: Bruto domači proizvod na prebivalca po statističnih regijah med letoma 2000 in 2021
Vir podatkov: SURS 2023c.

Število podjetij in njihova struktura po velikosti

Leta 1990 je v slovenskem gospodarstvu velikostna struktura podjetij kazala na prevladujoče zaposlovanje v večjih podjetjih, katerih pa je bilo v primerjavi s podjetji drugih velikosti najmanj (Lorenčič 2012).

Stanje velikosti podjetij je bilo v letu 2021 v izbranih občinah popolnoma drugačno. Prevladovala so mikro podjetja (do devet zaposlenih), najmanj je bilo velikih podjetij (več kot 250 zaposlenih). V Mariboru je bilo 11.170 mikro in 26 velikih podjetij, na Ptujju 2.202 mikro in le 4 velika podjetja (SURS 2023a). Število podjetij se je od leta 2008 najbolj povečalo v občini Maribor z 9.175 na 11.964, pri čemer je število teh rahlo naraščalo oziroma v določenih letih stagniralo. Na Ptujju se je število povečalo za 444. Zanimiv je podatek, da se število zaposlenih v teh podjetjih ni sorazmerno povečevalo, sploh v občini Maribor, kjer se je število zaposlenih od leta 2008 do leta 2013 zmanjšalo za slabih 9.000 na 60.854; število je nato spet naraslo do leta 2021 (69.482 zaposlenih), vendar je bilo to še vedno manjše, kot je bilo leta 2008 (69.742 zaposlenih). Na Ptujju je to število naraslo za dobrih 2.000 zaposlenih (SURS 2023a).

Preglednica 1: Struktura podjetij po velikosti glede na število podjetij in zaposlenih v letu 1990 v Sloveniji

Pravne osebe	Delež podjetij (v %)	Delež zaposlenih (v %)
0 zaposlenih	40,6	0,0
1–10 zaposlenih	31,0	0,9
11–50 zaposlenih	8,0	2,6
51–250 zaposlenih	12,7	19,1
251–500 zaposlenih	3,9	16,4
Več kot 500 zaposlenih	3,9	61,0

Vir: Lorenčič 2012.

Število zaposlenih po dejavnostih

Leta 1980 je v ptujski občini prevladovalo zaposlovanje v industriji, po številu zaposlenih pa so sledili trgovina, gradbeništvo, kmetijstvo, prometne organizacije, obrt, gostinstvo, finančne organizacije in komunalna dejavnost. Desetletje kasneje je pri zaposlovanju še vedno prevladovala industrija, čeprav se je vrstni red prej naštetih dejavnosti nekoliko spremenil, in sicer: trgovina, kmetijstvo, gradbeništvo, obrt, prometne organizacije, finančne organizacije, gostinstvo in komunalna dejavnost (Lorenčič 2018). V 80. letih je industrija zaposlovala 6.864 oseb, v 90. letih pa 8.335, pri čemer je bilo v drugem najpogostejšem sektorju, trgovskem, v enakih letih 1.959 in 2.054 zaposlenih. Leta 1990 je bilo v negospodarstvu zaposlenih 3.152 oseb, v gospodarstvu pa kar 15.680 (Lorenčič 2012).

V sredini 80. let sta imeli v Mariboru vodilno vlogo pri ustvarjanju dohodkov proizvodnja vozil in tekstilna industrija. V 90. letih je bila slika podobna, saj je s 26,9 % prevladovala industrija, povezana s prometom, sledila je tekstilna industrija s 17,7

ter živilska z 11,7 %. V mestu so se pojavljale še kemična, kovinska, strojna in elektro industrija, ostale industrije pa je bilo 11 % (Lorenčič 2010).

Leta 2000 se delež zaposlenih po dejavnostih SKD (standardna klasifikacija dejavnosti) ni bistveno razlikoval med Slovenijo in Podravsko statistično regijo, večje odstopanje se kaže pri zaposlovanju v strokovni, znanstveni in drugi poslovalni dejavnosti, saj Podravje zaposluje 3,64 % več ljudi kot Slovenija. Prevladovalo je zaposlovanje v sektorjih predelovalne dejavnosti, rudarstvu in drugih industrijah.

Tam je bila zaposlena kar tretjina delovno aktivnega prebivalstva. Sledijo dejavnosti trgovine, gostinstva in prometa ter uprava in obramba, obvezno socialno varstvo, izobraževanje in zdravstvo. Zaposlovanje v teh omenjenih dejavnostih je prevladovalo tudi leta 2021, le da so se deleži v predelovalni dejavnosti zmanjšali, pri trgovini, gostinstvu in prometu so ostali podobni, pri upravi in obrambi, obveznem socialnem varstvu, izobraževanju in zdravstvu pa so se zvišali za približno 4 %. Do največje razlike med Slovenijo in Podravsko regijo prihaja pri dejavnostih: trgovina, gostinstvo in promet. Zanimivo je dejstvo, da se je v Podravski statistični regiji v zadnjih dvajsetih letih delež zaposlenih zmanjšal za približno 5 % v predelovalni dejavnosti, povečal pa za skoraj enak delež v upravi, izobraževanju in zdravstvu.

Preglednica 2: Delež zaposlenih po dejavnostih v Sloveniji in Podravski statistični regiji v letih 2000 in 2021

Dejavnosti	2000		2021	
	Slovenija (%)	Podravska statistična regija (%)	Slovenija (%)	Podravska statistična regija (%)
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	1,56	1,65	0,55	0,51
Predelovalne dejavnosti, rudarstvo in druga industrija	34,24	32,25	26,75	26,94
Gradbeništvo	7,49	7,51	7,59	9,05
Trgovina, gostinstvo, promet	21,40	20,79	22,73	20,85
Informacijske in komunikacijske dejavnosti	2,08	1,53	3,18	2,21
Finančne in zavarovalniške dejavnosti	2,70	2,70	2,24	2,03
Poslovanje z nepremičninami	0,33	0,52	0,66	0,57
Strokovne, znanstvene, tehnične in druge posl. dejavnosti	8,61	12,25	10,92	12,01
Uprava in obramba, socialna varnost, izobraževanje, zdravstvo	18,68	18,18	22,61	23,19
Druge dejavnosti	2,92	2,63	2,77	2,65

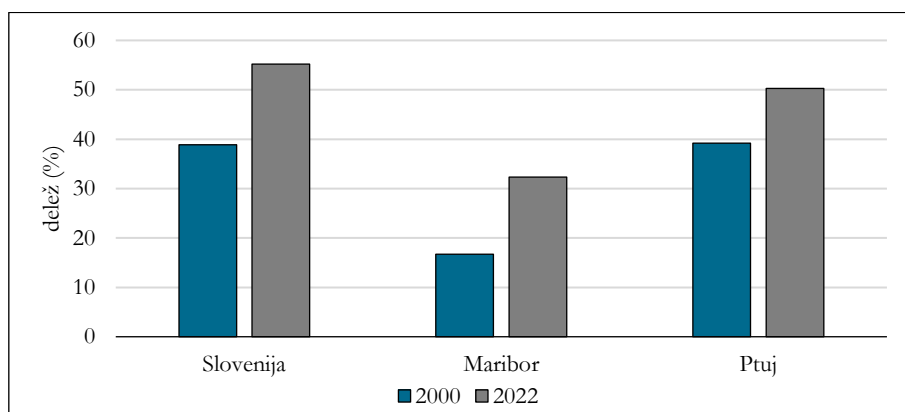
Vir podatkov: SURS, Zaposlenost po dejavnostih, statistične regije, Slovenija, letno, 2023.

V Mestni občini Maribor je leta 2013 prevladovalo zaposlovanje v predelovalni dejavnosti (21,6 %), sledijo trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil (13,2 %) ter izobraževanje (9,3%) (Kos idr. 2015). V istem letu so bili deleži zaposlovanja v Mestni občini Ptuj v primerjavi z Mariborom drugačni, in sicer je 43 % zaposlenih delalo v predelovalnih dejavnostih, 31 % v gradbeništvu ter 8 % v trgovini, vzdrževanju in popravilih motornih vozil (Znanstveno-raziskovalno središče Bistra Ptuj 2015).

V Podravski statistični regiji je bilo leta 2020 v gospodarstvu Slovenije zaposlenih skoraj 14 % ljudi, po SKD največ v dejavnosti proizvodnje kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav, sledili sta poštna in kurirska dejavnost. Regionalna dodana vrednost na zaposlenega (37.948,01 €) je bila istega leta pod slovenskim povprečjem (48.049,76 €) (Pučnik 2022).

Delovni migranti

Leta 1999 je bil delež medobčinskih delovnih migrantov v Mariboru (41 %) in na Ptuj (53 %) višji od slovenskega povprečja, ki je znašalo 38,7 %. Maribor velja za regionalno središče, medtem ko je Ptuj lokalno središče, kar je bilo razvidno tudi na področju zaposlovanja pred prelomom tisočletja. Ptuj je zaposloval prebivalce občin, ki so se ustanovile in odcepile od občine Ptuj pred letom 1995, Maribor pa je zaposloval prebivalce severnega in zahodnega dela regije, hkrati pa je težišče zaposlovanja vplivalo na ljudi, živeče izven meja Podravja.

Slika 2: Delovni migranti (brez kmetov), ki delajo zunaj občine prebivališča v letu 2000 in 2022

Vir podatkov: SURS 2023b.

Slednje mesto je zaposlovalo največ delovnih migrantov v terciarni dejavnosti (več kot 40 %), sledita sekundarna in kvartarna dejavnost. Nekoliko drugače je bilo na Ptuj, kjer je prevladovalo zaposlovanje delovnih migrantov v sekundarni dejavnosti (prav tako več kot 40 %), nato v terciarni in kvartarni dejavnosti (Dolenc idr. 2000).

Delež delovnih migracij se je v letih 2000 in 2022 povečal tako v Sloveniji kot v obeh izbranih občinah. Več kot 50 odstotkov delovno aktivnega prebivalstva migrira izven občine prebivališča na Ptuj, sledi mu Maribor z več kot 30 odstotki. V obeh letih je migriral večji delež moških kakor žensk, kar velja tudi za slovensko povprečje.

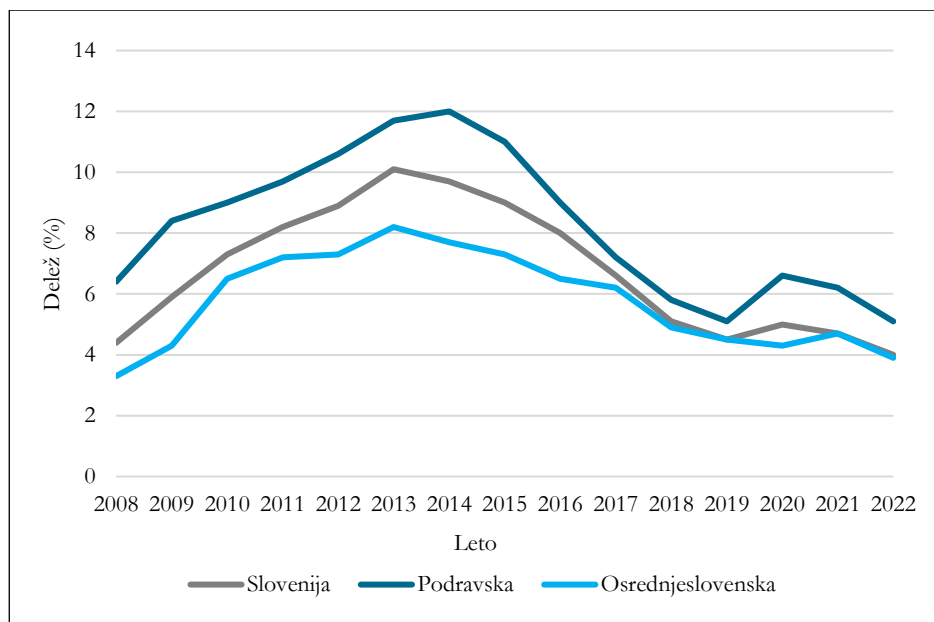
Stopnja delovne brezposelnost

Industrija v Mariboru je leta 1987 dosegla največje število zaposlenih (38.510 delavcev), nato se je zaposlenost zmanjševala. Največji padec zaposlitve je Maribor doživel v letih po osamosvojitvi. Leta 1993 je bilo zaposlenih za več kot 13.000 manj (25.214 delavcev). Število delavcev v industriji v Mariboru se je zmanjševalo hitreje kot v povprečju v Sloveniji. Slabši pa ni le delež zaposlenih v industriji, marveč tudi v ustvarjenem družbenem proizvodu, ta se je v treh letih (od leta 1987 do leta 1990) zmanjšal za skoraj 7 % (Lorenčič 2010). V takratni mariborski občini se je število brezposelnih med letoma 1986 in 1993 povzpelo s 1.694 na 14.192 ljudi (Lorenčič 2012).

Ob koncu leta 1999 je stopnja registrirane brezposelnosti v občini Maribor znašala 22,1 %, medtem ko je slovensko povprečje znašalo 13,6 %. Vrednosti so se nato v naslednjih petih letih drastično izboljšale zaradi sprememb v zajemanju in interpretiranju statističnih podatkov ter uvedbe javnih del (Lorber 2016b). Leta 1997 je imela Podravska statistična regija najvišji delež registrirane brezposelnosti (22,7 %), najnižjega je imela goriška regija (9,6 %), medtem ko je slovensko povprečje znašalo 14,4 %. Brezposelnost je bila v prvih mesecih leta 1999 višja v občini Maribor (23,2 %) kot v občini Ptuj (19,7 %) (Pečar 2000). Stopnja brezposelnosti v regiji se je z leti začela zmanjševati in je leta 2003 znašala 16,2 % (Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, 2004).

V izbranem obdobju od leta 2008 do leta 2022 je bila stopnja brezposelnosti v Podravske statistični regiji nad slovenskim povprečjem, medtem ko ravno nasprotno velja za Osrednjeslovensko regijo. Stopnji obeh regij sta se začeli povečevati z letom

2008, pri čemer je Osrednjeslovenska dosegla vrh (8,2 %) leta 2013, Podravska pa z 12 % leto dni kasneje. Rahla rast brezposelnosti se je pojavila v začetku pandemije covid-19, ta je bila bolj vidna v Podravski regiji in v slovenskem povprečju kot v Osrednjeslovenski regiji. V letu 2022 je bil delež brezposelnosti v Podravski regiji manjši kot leta 2008.

Slika 3: Stopnja brezposelnosti po statističnih regijah med letoma 2008 in 2022

Vir podatkov: SURS 2023d.

Januarja 2023 je stopnja registrirane brezposelnosti v občini Maribor znašala 7,8 % med moškimi in 9,7 % med ženskami, v občini Ptuj pa 5,3 % med moškimi in 6,6 % med ženskami (Stopnja registrirane brezposelnosti 2023).

Stečajni postopki

Geografski vidik stečajnih postopkov se nanaša na to, kako lokacija in regionalne značilnosti vplivajo na stečajne postopke. To vključuje različne dejavnike:

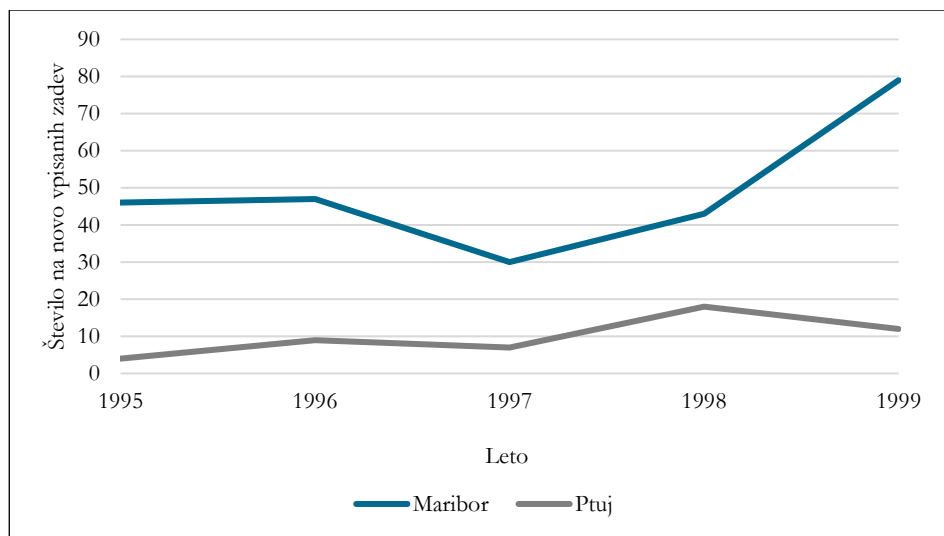
- Regionalna gospodarska struktura: različne regije imajo različne gospodarske strukture, ki lahko vplivajo na verjetnost stečajev. Na primer, regije, ki so močno

odvisne od ene industrije, so lahko bolj dovzetne za stečajne, če ta industrija doživi upad.

- Lokalne gospodarske razmere: gospodarske razmere, kot so stopnja brezposelnosti, rast BDP in investicijska klima, lahko vplivajo na število stečajev v določeni regiji.
- Dostop do financiranja: regije z boljšim dostopom do financiranja lahko doživijo manj stečajev, saj podjetja lažje pridobijo sredstva, ki jih potrebujejo za preživetje v težkih časih.
- Regulativno okolje: regulativno okolje, vključno s stečajnimi zakoni in postopki, lahko vpliva na število in potek stečajnih postopkov.
- Demografski dejavniki: demografski dejavniki, kot so starostna struktura prebivalstva in stopnja urbanizacije, lahko vplivajo na gospodarsko aktivnost in s tem na število stečajev.
- Geografska koncentracija določenih industrij: v nekaterih regijah se lahko koncentrirajo določene industrije, ki so bolj dovzetne za stečaje. Na primer: regije z veliko koncentracijo proizvodnih podjetij so lahko bolj dovzetne za gospodarske cikle in s tem za stečaje.
- Migracijski vzorci: migracijski vzorci, vključno z delovnimi migracijami, lahko vplivajo na gospodarsko aktivnost in s tem na število stečajev.

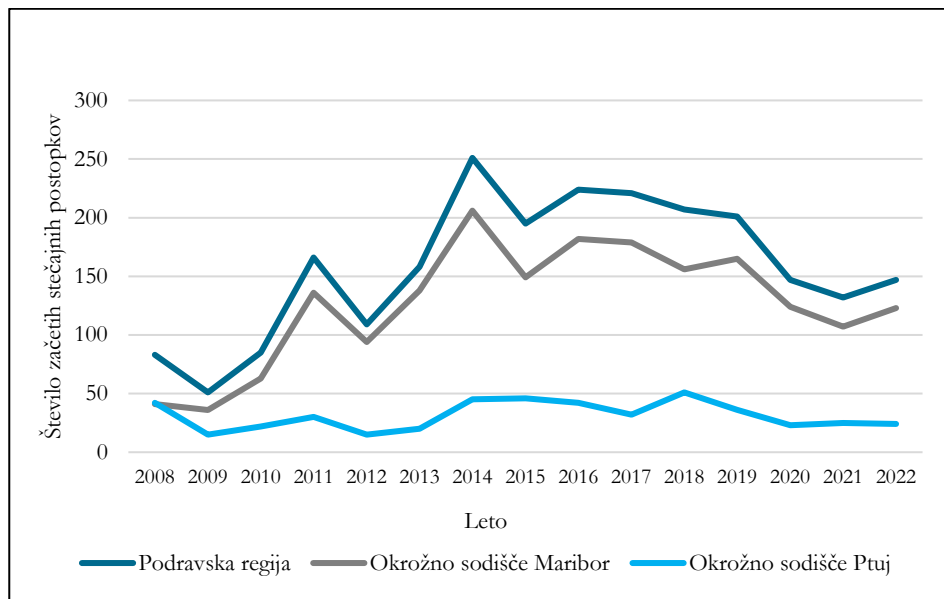
Omenjene dejavnike smo deloma opisali v podpoglavjih.

Prvo večje podjetje v Mariboru (Tovarna obutve Lilet) je prešlo v stečaj leta 1989, nato se je število stečajev z leti le še povečevalo (Lorenčič 2010). Leta 1991 je bilo na Okrožnem sodišču (OS) v Mariboru na novo vpisanih 61 stečajnih zadev, leta 1994 nekoliko več zadev, 76. Z letom 1995 se je obravnava stečajnih zadev razdelila na dve okrožni sodišči, zato se je razporedilo tudi število novih stečajnih zadev (Stečajne evidence Okrožnega sodišča (OK) v Mariboru in na Ptuj). OK Maribor zajema območje 22 občin v Podravju, in sicer: Benedikt, Cerkvenjak, Duplek, Hoče - Slivnica, Kungota, Lenart, Lovrenc na Pohorju, Makole, Maribor, Miklavž na Dravskem polju, Oplotnica, Pesnica, Poljčane, Rače - Fram, Ruše, Selnica ob Dravi, Slovenska Bistrica, Starše, Sveta Ana, Sveta Trojica v Slovenskih goricah, Sveti Jurij v Slovenskih goricah in Šentilj (Predstavitev – Republika Slovenija, Okrožno sodišče Maribor, 2023). Preostalih 19 občin spodnjega Podravja pa spada pod OS Ptuj (Predstavitev – Republika Slovenija, Okrožno sodišče Ptuj, 2023).

Slika 4: Na novo vpisani stečajni postopki po okrožnih sodiščih Maribor in Ptuj med letoma 1995 in 1999

Vir podatkov: Stečajne evidence Okrožnega sodišča v Mariboru in na Ptuj, 2023.

Slika 5: Na novo vpisani stečajni postopki po Okrožnih sodiščih Maribor in Ptuj med letoma 2008 in 2022

Vir podatkov: AJPES, Poslovni register Slovenije 2023.

Od 79 na novo odprtih stečajnih zadev podjetij leta 1999 (Stečajne evidence Okrožnega sodišča v Mariboru in na Ptuj, 2023), jih je 21 imelo sedež v mariborski občini. Stečajni postopki so bili lahko zelo dolgotrajni, takšen primer je podjetje Hidromontaža, katerega postopek je trajal kar 13 let, in sicer med letoma 1996 in 2009 (Lorenčič 2010).

Kljub temu, da je gospodarska kriza nastopila že leta 2008, se je število začetnih stečajnih postopkov povečalo leta 2011, pri čemer je v izbranem obdobju bilo teh največ leta 2014, kar 251. Z letom 2016 je število stečajev začelo upadati. V izbranem obdobju je bilo največ na novo vpisanih stečajev v občini Maribor leta 2014 (141 novih stečajev), v občini Ptuj leta 2018 (24 novih stečajev). Z izjemo let 2008, 2009 in 2018 se je več kot polovica novih stečajnih postopkov v Podravske statistični regiji začela za podjetja, ki so delovala v občini Maribor. V prvih petih mesecih leta 2023 je bilo stečajev v regiji 49, na območju Okrožnega sodišča Maribor 41 in na ptujskem območju 8. Kar 29 jih je bilo v občini Maribor in 5 v občini Ptuj.

Vpliv stečajnih postopkov na delovno silo

V strukturiranih intervjujih so bili izmed propadlih podjetij največkrat omenjena podjetja TAM, Jeklotehna, Metalna Maribor, Hidromontaža, MTT Maribor, Tovarna dušika Ruše, TVT Boris Kidrič, Elektrokovina, Varista, Cevovod, Tovarna čevljev Lilet in Ferromoto. Izguba dela je imela pomembne psiho-socialne posledice za nekdanje zaposlene. Sodelujoči v strukturiranem intervjuju so omenjali, da je izguba dela povzročila šok, pojav stresa, depresijo in bolezni, predvsem pa da jih je to pahnilo v denarno stisko in revščino. Večina je sicer našla novo delovno mesto. Nekateri so poprijeli za delo v drugem kraju, kar je vplivalo na večjo odsotnost od družine, ali pa se celo lotili dela na črno, čemur je sledila slaba pokojnina. Večina tistih, ki so našli novo zaposlitev, se je prezaposlila znotraj regije.

Preglednica 3: Podatki o stečajih nekaterih večjih podjetij Podravske regije po gospodarski tranziciji

	Tip industrije	Leto izgube dela	Stečajno obdobje
TAM	avtomobilska	/	1996–2009
Jeklotehna	trgovina	1994–2000	1996–2007
Metalna Maribor	gradbeništvo	/	1995–*
Hidromontaža	gradbeništvo	/	1996–*
Mariborska tekstilna tovarna (MTT)	tekstilna	/	2014–*

	Tip industrije	Leto izgube dela	Stečajno obdobje
Tovarna dušika Ruše	proizvodnja umetnih gnojil	1992	2008–*
Tovarna železniških vozil (IVI) Boris Kidrič	železničarska	1994	1994–*
Elektrokovina	elektrotehnična	1995	1993–*
Tovarna čevljev Lilet	čevljarska	/	1989–2003
Ferromoto	trgovina	1993	1994–1996

* Za nekatera podjetja na podlagi razpoložljivih virov ni bilo mogoče ugotoviti letnice konca stečajnega postopka. Vir: Gostenčnik 2016; Jagodič 2022; Lorenčič 2012; Oset, Berberih Slana in Lazarevič 2010.

Sklep

Slovensko gospodarstvo je konec 20. stoletja doživelo temeljite spremembe. Te spremembe so bile posledica globalnih trendov – prehoda iz industrijske v postindustrijsko družbo pa tudi lokalnih političnih preobratov, ko je Slovenija prešla iz jugoslovanske socialistične ureditve v kapitalizem in se nato vključila v evropske integracije.

Gospodarska slika Podravske statistične regije se je v tem prehodnem obdobju temeljito spremenila. Maribor, kot središče regije, se je iz enega najbolj industrializiranih mest v Jugoslaviji prelevil v »mesto v krizi« z zmanjševanjem števila delovnih mest, naraščajočo stopnjo brezposelnosti in finančnimi težavami mestne občine (Oset, Slana in Lazarevič 2010; Tiran 2015).

Danes pristopi za gospodarsko preobrazbo Podravske statistične regije stremijo k povečanju dodane vrednosti na zaposlene in plač le-teh, zmanjšanju dnevnih migracij izven regije ter ustvarjanju novih delovnih mest ter dodane vrednosti. Zato si kot cilj postavljajo privabljanje investitorjev v sektorjih, kjer ima regija konkurenčne prednosti:

- obdelava in predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa, plute, slame in protja,
- proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja,
- proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov,
- proizvodnja računalnikov, elektronskih in optičnih izdelkov,
- proizvodnja električnih naprav,
- proizvodnja drugih strojev in naprav,
- popravila in montaža strojev in naprav,

- gostinske nastanitvene dejavnosti,
- računalniško programiranje, svetovanje in druge s tem povezane dejavnosti,
- arhitekturno in tehnično projektiranje, tehnično preizkušanje in analiziranje (Pučnik idr. 2023).

Podjetništvo se trenutno v Sloveniji spodbuja na različne načine, in sicer s finančnimi oblikami pomoči (povratna in nepovratna pomoč), nefinančnimi oziroma posrednimi oblikami pomoči ter z drugimi oblikami. Finančno pomoč nudijo različna slovenska ministrstva, Slovenski podjetniški sklad, SID banka, Zavod RS za zaposlovanje, Slovenski regionalno razvojni sklad, agencija SPIRIT, EU skladi in drugi. Nefinančno pomoč nudijo SPOT točke, Slovenski podjetniški sklad, univerzitetni inkubatorji, Mreža EEN (European Enterprise Network), Iniciativa Start:up Slovenija in CNVOS (Spodbude za podjetništvo 2023).

Treba je poudariti, da je Slovenija (in s tem tudi obravnavana regija) v zadnjih letih dosegla pomembne uspehe na področju podjetništva in inovacij. Po podatkih Svetovnega gospodarskega foruma je Slovenija med državami Srednje in Vzhodne Evrope vodilna v inovacijah. To je posledica kombinacije vladnih spodbud, uspešnih start-up podjetij in močne izobraževalne infrastrukture (Evropska komisija 2021). Za nadaljnjo rast in razvoj Dravskega polja in Slovenije kot celote bo ključno nadaljevanje vlaganj v izobraževanje, raziskave in razvoj ter spodbujanje podjetništva in inovacij.

Literatura in viri

- AJPES (2023). Poslovni register Slovenije. Pridobitev podatkov v letu 2023.
- Dolenc, D., Verša, D. in Polanec-Strnad, I. (2000). Delovne migracije v Sloveniji, 31. 12. 1999. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana.
- Evropska komisija (2021). Slovenija med zmernimi inovatorkami. Pridobljeno 11. 9. 2023, s spletne strani https://slovenia.representation.ec.europa.eu/novice-dogodki/novice-0/slovenija-zmerna-inovatorka-2021-06-21_sl.
- Gačnik, S., Vomer-Gojkovič, M., Kolar, N., Lorenčič, A. in Šteiner, M. (2021). 30 let Ptuj v Republiki Sloveniji. Pokrajinski muzej Ptuj - Ormož, Ptuj.
- Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah (2004). Pridobljeno 13. 8. 2023, s spletne strani https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/2004/og0404/reg.pdf.
- Jagodič, S. (2022). Zapuščino nekdanjega mariborskega industrijskega velikana je čutiti še danes. Pridobljeno s spletne strani <https://maribor24.si/lokalno/dnevna-zapuscino-nekdanjega-mariborskega-industrijskega-velikana-je-cutiti-se-danes>.

- Kazalniki SDG – Cilj 10 (2023). Zmanjšati neenakost znotraj držav in med njimi. Pridobljeno 7. 8. 2023, s spletne strani: <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-10.-zmanj%C5%A1ati-neenakosti-znotraj-dr%C5%BEav-in-med-njimi/10.1-bdp-na-prebivalca-v-skm>.
- Kos, I., Naterer, A., Vovk, A. in Horvat, U. (2015). Maribor ima priložnosti: trajnostna urbana strategija za Maribor. Mestna občina Maribor, Maribor.
- Lapuh, L. (2017). Podravska regija v luči zadnje gospodarske krize. Geografije Podravja.
- Leskovec, A. (1991): Razvoj gospodarstva v Mariboru 1752–1941. Tipkopis, Maribor.
- Lorber, L. (1999). The economic transition of Slovenia in the process of globalization. Geografski zbornik (let. 39), 134–166. Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Geografski inštitut, Ljubljana.
- Lorber, L. (2006a). Functional changes in Tezno, the industrial zone in Maribor. Revija za geografijo (2-1), 95–108. Filozofska fakulteta, Maribor.
- Lorber, L. (2006b). Strukturne spremembe mariborskega gospodarstva po letu 1999. Revija za geografijo (1-1), 63–80. Filozofska fakulteta, Maribor.
- Lorber, L. (2017). Industrializacija, deindustrializacija in regeneracija Maribora. Geografije Podravja, 229–254. Univerzitetna založba Univerze, Maribor.
- Lorenčič, A. (2010). Mariborsko gospodarstvo med tranzicijo. Mesto in gospodarstvo: mariborsko gospodarstvo v 20. stoletju, 231–256. Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana; Muzej narodne osvoboditve, Maribor.
- Lorenčič, A. (2012). Prelom s starim in začetek novega: tranzicija slovenskega gospodarstva iz socializma v kapitalizme (1990–2004). Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana.
- Lorenčič, A. (2018). Ptujsko gospodarstvo od osemdesetih let 20. stoletja do danes v širši perspektivi. Ptuj v 20. stoletju: zbornik ob 125-letnici muzeja, 451–484. Pokrajinski muzej Ptuj - Ormož, Ptuj.
- Oset, Ž., Slana, A. B., Lazarevič, Ž. (2010). Mesto in gospodarstvo. Mariborsko gospodarstvo v 20. stoletju. Inštitut za novejšo zgodovino in Muzej narodne osvoboditve Maribor.
- Pečar, J. (2000). Regionalni vidik razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1998. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana.
- Predstavitev – Republika Slovenija, Okrožno sodišče Maribor (2023). Pridobljeno 4. 6. 2023, s spletne strani: <https://www.sodisce.si/okromb/predstavitev/>.
- Predstavitev – Republika Slovenija, Okrožno sodišče Ptuj. Pridobljeno 4. 6. 2023, s spletne strani: <https://www.sodisce.si/okropt/predstavitev/>.
- Pučnik, B. (2022). Poglobljena analiza gospodarstva Podravske regije 2017–2020. Regionalna razvojna agencija za Podravje - Maribor, Maribor.
- Pučnik, B., Novak, R. in Kukovec Lakota P. (2023). Strategija privabljanja investorjev v Podravsko regijo. Regionalna razvojna agencija za Podravje – Maribor, Maribor.
- Skalicky, S., Sitar, M. (2016). Naselje Kidričevo – urbana regeneracija. Fakulteta za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo, Maribor.
- Slavec, A. (1991). Razvoj industrije v Mariboru s posebnim poudarkom na razvojnih dejavnostih. Dela, (8), 53–64.
- Spodbude za podjetništvo (2023). Pridobljeno 7. 8. 2023, s spletne strani: <https://spot.gov.si/sl/teme/spodbude-za-podjetnistvo/>.
- Stečajne evidence Okrožnega sodišča v Mariboru in na Ptuj (2023). Pridobitev podatkov v letu 2023.
- Stopnja registrirane brezposelnosti (2023). Pridobljeno 13. 8. 2023, s spletne strani <https://www.ess.gov.si/partnerji/trg-dela/trg-dela-v-stevilkah/stopnja-registrirane-brezposelnosti/>.
- SURS. Podravska regija (2021). <https://www.stat.si/obcine/sl/Region/Index/2>.
- SURS (2023). Zaposlenost po dejavnostih, statistične regije, Slovenija, letno. Pridobljeno 18. 6. 2023, s spletne strani <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0309258S.px>.
- SURS (2023a). Podjetja po občinah. Pridobljeno 28. 5. 2023, s spletne strani <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/1418810S.px>.

- SURS (2023b). Delovne migracije po občinah. Pridobljeno 14. 5. 2023, s spletne strani <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/20>.
- SURS (2023c). Bruto domači proizvod po statističnih regijah. Pridobljeno 14. 5. 2023, s spletne strani <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/20>.
- SURS (2023d). Mere aktivnosti po statističnih regijah (v %), Slovenija, letno. Pridobljeno 28. 5. 2023, s spletne strani <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0762115S.px>.
- Tiran, J. (2015). Geografsko vrednotenje bivalnega okolja v izbranih slovenskih mestih. Doktorska disertacija. Univerza v Mariboru.
- Vrišer, I. (1997). Družbeni proizvod slovenskih mest. Delo, (12), 195–213. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete, Ljubljana.
- Znanstveno-raziskovalno središče Bistra Ptuj (2015). Vizija in strategija Mestne občine Ptuj 2015–2025: Trajnostna urbana strategija. Mestna občina Ptuj, Ptuj.
- Zupanič, K. (2010). Upravnoteritorialni, gospodarski in družbeni razvoj na kidričevskem območju od leta 1945 do nastanka samostojne občine Kidričevo. Zbornik Občine Kidričevo, Kidričevo.

POVZETEK

Poglavje obravnava gospodarsko preobrazbo Dravskega polja v kontekstu globalizacije. Posebej se osredotoča na vzpon in padec industrije ter trenutne izzive regije. Dravsko polje je opisano kot najmanj specializirana regija v Sloveniji, kjer danes prevladuje zaposlovanje v proizvodnji in storitvenih dejavnostih. Največji izvozniki in vlagatelji regije so tuje lastniške družbe, pri čemer je glavna izvozna destinacija Nemčija. Regija se sooča z zmerno delovno migracijo in nizko izobrazbeno ravno, pri čemer Maribor predstavlja upravno, gospodarsko in kulturno središče regije. Maribor, kot središče regije, je doživel preobrazbo iz enega najbolj industrializiranih mest v Jugoslaviji v »mesto v krizi« z zmanjševanjem števila delovnih mest, naraščajočo stopnjo brezposelnosti in finančnimi težavami mestne občine. Strategije za gospodarsko preobrazbo Podravske regije stremijo k povečanju dodane vrednosti na zaposlene in plač le-teh, zmanjšanje dnevnih migracij izven regije, ter ustvarjanje novih delovnih mest ter dodane vrednosti. Za nadaljnjo rast in razvoj Dravskega polja in Slovenije kot celote bo ključno nadaljevanje vlaganj v izobraževanje, raziskave in razvoj ter spodbujanje podjetništva in inovacij.

